

време (началото на XX век – б.а.) По махалите из града се провикват от време на време халачи, които подканят хората да им дават ерина и памук „да дрънкат“, ала това са само безделници цигани.... С лъка през рамо се срещат същите цигани да кръстосват из старозагорските села, които често пъти съм оприличавал на пътуващи сантурджии³⁴ и ашици” (Паскова 2006: 118; Иванова, Кръстев 2008: 190).

Въпреки че намалява нуждата от техните услуги, в края на 40-те до към средата на 50-те год. на XX век по домовете в Стара Загора все още минават цигани, които предлагат да „дрънкат“ памук. Периодически юрганите, дюшеците, възглавниците се разшиват и памукът се пере от домакинята. След като изсъхне се разстила върху чаршаф на двора, циганинът сяда по турски на земята и „дрънка“ памука. Той „хвърчи“ и става мек (м., 63 г., Стара Загора).

Една част от циганските занятия се свързват с цялото семейство – включват се и жената, и поотрасналите деца. Тук също обаче има разделение на ролите, точно определено и спазвано поведение и отношения по време на производствения процес и след това при продаване на стоките и услугите. Докато мъжът е зает със сключване на сделката, в производството, то жената и децата помагат при заготовката на материали, подготовката на производствения процес, пласиране на продукцията. Така всички имат контакти не само вътре в семейството и групата, но и с околните.

Група занаяти, при които е ангажирано цялото семейство, се свързват с *обработката на метал* и направата на различни дребни предмети за домакинството и стопанството. Те се практикуват и от уседнали, и от чергаруващи цигански/ ромски групи.

В изворите от XV-XVI век циганите железари и ковачи са в обслужването на военните гарнизони и най-често са селски ковачи. В османски регистър от 1479-1480 г. за Никополския санджак се посочват „...17 ковачи и железари – цигани, ... които обслужват крепостта и каквато работа се открие, санджакбеят изпраща тях“. Като такива те се ползват с редица данъчни привилегии. Циганите железари, неангажирани във военните структури, са данъчно обложени. В регистъра от 1522-1523 г. като такива се дават занаятчии калайджии, печкари, демирджии, подковачи – махчии и налджии. През XVII век цигани железари и ковачи работят в София.

През 1691 г. при поправката на църквата “Св. Георги” в с. Енина, Казанлъшко се поръчават и ползват ковани (цигански) пирони. Те се изработват от местни цигани мюсюлмани от старо желязо /фурда/, по поръчка и с материали на клиента. Тези цигани работят и черно железарство. Сред дарителите на църквата “Св. Богородица” в Чирпан в

³⁴ сантурджии (от турски) – музиканти